

מבט על, גיליון 307, 1 בינואר 2012

בשאר אסד מפגין שרירים

יפתח שפיר וצבי מגן

בדצמבר 2011 קיימו כוחות צבא סוריה כמה תרגילים באש חיה. תרגילים אלו זכו, שלא כרגיל בסוריה, להבלטה רבה באמצעי התקשורת הסורים.

ב-4 בדצמבר דווח על תרגילי שריון וכן על תרגיל של כוחות הטילים. בשידור של הטלוויזיה הסורית הוצגו כמה שיגורים של כל סוגי הנשק הבליסטי ארוך הטווח של סוריה: הוצג שיגור טיל סקאד (לא ניתן לקבוע מהו הדגם), רקטת פרוג, טיל SS-21, וכן הוצג לראשונה שיגור טיל בליסטי המונע בדלק מוצק – קרוב לוודאי שהיה זה ה-M-600. כן הוצגו שיגורי רקטות כבדות (ה-220 מ"מ וה-302 מ"מ).

ב-20 בדצמבר 2011 דיווחו אמצעי התקשורת הסוריים על עוד שני תרגילים, האחד, של חיל האוויר וכוחות ההגנה האווירית הסוריים; השני – של כוחות היבשה. גם כאן הוצגו בטלוויזיה הסורית שיגורים של טילי קרקע-אוויר וטילי חוף-ים.

תרגילים בהיקף כזה ובבולטות תקשורתית כה רבה הם בבחינת חריגים בסוריה, וברור שהם מיועדים לשמש מסר של עוצמה מצד משטרו של בשאר אסד, שנמצא תחת לחץ בינלאומי כבד על רקע המהומות הנמשכות בסוריה מאז האביב האחרון. בפרט, חושש המשטר מתקיפות של מדינות ברית נאט"ו, דוגמת התקיפות שבוצעו בלבד ושהביאו בסופו של דבר, להפלתו של משטר מועמר קדאפי. עיקר החשש של הסורים הוא מפעולה בהובלת תורכיה – שכבר באוגוסט האחרון הביעה את חוסר הנחת שלה מן המתרחש בסוריה, בביקור מיוחד שקיים בסוריה שר החוץ התורכי דאוטולו. לאחרונה חרף הלחץ שכולל גם את מדינות ערב, אשר בתחילת נובמבר החליטו להשעות את סוריה מן הליגה הערבית.

דוברים סורים רשמיים נמנעו אמנם מלהצהיר שהתרגילים הצבאיים נועדו לשמש מסר למאן דהוא, אך ברור למדי, כי הם נועדו, הן כהצהרת נחישות ועקשנות, והן כמסר מרתיע המכוון לכול גורם שינסה לתקוף את סוריה. למעשה, בשאר אסד עצמו הזהיר כבר לפני כמה חודשים, כי כל ניסיון להתערבות זרה בסוריה יביא ל"רעידת אדמה בכל האזור". הוא גם הצהיר במפורש שבכל מקרה כזה ישראל תפגע.

בשולי התרגילים שתוארו לעיל והאיומים על ישראל ראוי לציין עוד שלושה היבטים, הקשורים לנושא. ראשית – בתרגיל של חיל האוויר וההגנה האווירית, צולם, לראשונה בסוריה, משגר טילי Buk M2, המוכר במערב כ-SA-17. בעבר דווח על התעניינותה של סוריה במערכת זו, אך לא היה אימות בחומר גלוי להגעתה לסוריה. מעניין לציין, כי שתי מערכות הגנה אווירית אחרות שעל הגעתן לסוריה דווח בעבר – ה-SA-17 וה-Strelts – לא נראו.

מערכת ה-Buk M2 היא יורשתה של ה-Kub (המוכרת במערב כ-SA-6) הוותיקה. זוהי מערכת טילי קרקע-אוויר ניידת המיועדת להגנת כוחות היבשה. מערכת זו שופרה באופן ניכר ביחס לקודמתה. במערכות אלו מצוידים המשגרים ביכולת שיגור ועקיבה אוטונומית, והם אינם תלויים במרכז ניהול האש להנחות את הטילים (מה שמקשה על התמודדות איתם).

לא ברור היקף העסקה, ומכל מקום ברור שטילי ה-SA-6 הישנים נותרו בסד"כ. על אף היכולות שמערכת כמו ה-Buk מקנה להגנה האווירית הסורית, ראוי לציין כי בראיה כוללת של יכולותיה של סוריה להגן על שמייה (באמצעות חיל האוויר וההגנה האווירית) תרומתה של מערכת זו, צנועה.

שנית – בתרגיל חיל היום צולם שיגור של טיל "יאחונט", ממערכת השיגור היבשתית "באסטיון". זהו טיל שיוט על קולי, בעל טווח של כ-300 ק"מ. במקור יש לו גרסאות המשוגרות מספינות, מצוללות, וממטוסים. הגרסה שסוריה קיבלה – מערכת ה"בסטיון" – היא גרסה יבשתית להפעלה מהחוף. מהירותו הגבוהה של הטיל ומסלול מעופו מקשים מאוד על גילויו ויירוטו. הצבתו בחופי סוריה יכולה לאיים על פעילות ימית ישראלית – צבאית או אזרחית – כמעט עד קו תל אביב.

לא ברור מהמידע הזמין במקורות גלויים, אם למערכת יש יכולת גם כנגד מטרות יבשתיות, או בתוך נמלים. המערכת מונחית מכ"ם ובדרך כלל מערכות כאלה מתקשות בנעילה על מטרות יבשתיות. ברקע קיים החשש כי מערכת זו עלולה להגיע לידי חזבאללה, כפי שבעבר הגיעו מערכות ה-C-802 לידיהם. הצבת המערכת בדרום לבנון תכסה את כל חופי ישראל ורצועת עזה בטווח הטילים. כך או כך, הופעת המערכת בזירה היא אתגר רציני ביותר, אף כי אין פירושו של דבר שחיל הים (או צה"ל בכלל), נותרו חסרי מענה לבעיה.

שלישית - רוסיה ממשיכה לראות בסוריה פרטנר אסטרטגי חשוב ומביטה בדאגה גוברת בתהליך קריסתו של משטר אסד. שיתוף הפעולה עם סוריה מעניק לרוסיה יתרונות מדיניים חשובים בתחרותה עם מעצמות המערב על מעמדה הגלובלי ולצידם, גם יתרונות צבאיים לא מבוטלים. בתוך כך, סוריה מאפשרת לרוסיה שימוש בתשתיות צבאיות לצרכיה, ביניהן גם בנמל טרטוס, שהפך לבסיס הצי הרוסי בים התיכון.

היחסים הביטחוניים בין סוריה לרוסיה הודקו מחדש ב-2005, לאחר הצינון שאפיין אותם עם קריסתה של ברית המועצות, שבימיה הייתה סוריה בת בריתה העיקרית במזרח התיכון. בין היתר, סייע לכך גם הוויתור הרוסי על מרבית החוב הסורי הישן. מאז חתמו השתיים על עסקות נשק, שכללו מערכות טילי נ"ט, מערכות הגנה אווירית, (כאמור - לפחות מרכיב אחד בעסקאות אלה - זוהה בתרגיל האחרון), ומערכות הגנת החופים. (עסקאות נוספות, לרכש מטוסי קרב, כנראה לא מומשו). לרוב, רוסיה הקפידה שלא לספק מערכות נשק "שוברות שוויון", ביניהן מערכות טק"א S-300, טק"ק או טק"ק "איסקנדר-E". אספקתם של טילי ה"יאחונט" בעיתוי הנוכחי אכן מעוררת תהיות.

ככל שמתרחבת ההתקוממות העממית בסוריה, גוברת גם המודעות הרוסית לאפשרות של קריסת משטרו של אסד גם ללא התערבות חיצונית, שרוסיה פועלת בדבקות לטרפד. לכן פועלת רוסיה - במקביל למאמץ נמשך של הענקת גיבוי מרבי לאסד - גם בכיוון של הצטרפות מבוקרת להפעלת לחצים בינלאומיים לריסונו של המשטר הסורי. במקביל, מנהלת רוסיה מגעים עם גורמי האופוזיציה וגורמים נוספים העשויים להגיע לשלטון בסוריה, כחלופה למשטר המתנדנד. בכך מכשירה רוסיה אפשרויות לשיתוף פעולה גם עם מנהיגות סורית עתידית, בתקווה לשמר את הישגיה החיוניים בסוריה.